

³⁹ О применении процессуального законодательства при рассмотрении гражданских дел в суде первой инстанции [Текст]: Постановление Пленума Верховного суда Российской Федерации от 01.12. 1987 г. № 10 // [Електр.ресурс]: http://www.allbusiness.ru/BPravo/DocumShow_DocumID_33556.html

⁴⁰ Зайцев П. Электронный документ как источник доказательств / П. Зайцев // Законность. – 2002. – № 4 (810). – С. 40–44.

⁴¹ Молчанов В. В. Основы теории доказательств в гражданском процессуальном праве: Учеб. пособ. / В. В. Молчанов. – М.: ИКД «Зерцало-М», 2012. – С. 296.

⁴² Там само. – С. 298.

⁴³ Власов А. А. Гражданский процесс: Учебник / А. А. Власов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во Юрайт, 2012. – С. 238–240.

⁴⁴ Белоусов А. В. Процессуальное закрепление доказательств при расследовании преступлений / А. В. Белоусов. – М.: Юрлитинформ, 2001. – С. 151.

⁴⁵ Бекетов М. Вещественные доказательства и «иные документы» – проблемы разграничения в УПК РФ / М. Бекетов // Уголовное право. – 2006. – № 3. – С. 55–57.

Резюме

У статті розглядається правова природа речових доказів, виокремлюється їх сутнісні характеристики, аналізуються різні підходи вчених до визначення речових доказів. Запропоновано нову концепцію поділу ознак речових доказів в адміністративному судочинстві на матеріальні та процесуальні. Обґрунтовуються засади віднесення документа до речових або письмових доказів. Звертається увага на виокремлення аудіозаписів та відеозаписів в окремі засоби доказування в адміністративному судочинстві.

Ключові слова: речові докази, предмети матеріального світу, документи, аудіо записи, відеозаписи.

Резюме

В статье рассматривается правовая природа вещественных доказательств, выделяется их существенные характеристики, анализируются различные подходы ученых к определению вещественных доказательств. Предложена новая концепция разделения признаков вещественных доказательств в административном судопроизводстве на материальные и процессуальные. Обосновываются принципы отнесения документа к вещественным или письменным доказательствам. Обращается внимание на выделение аудиозаписей и видеозаписей в отдельные средства доказывания в административном судопроизводстве.

Ключевые слова: вещественные доказательства, предметы материального мира, документы, аудиозаписи, видеозаписи.

Summary

The article considers the legal nature of evidence, vyokremlyuyetsya their essential characteristics, analyzes different approaches to defining scientific evidence. A new concept of separation of signs of physical evidence in the administrative proceedings on substantive and procedural. Substantiated framework document referring to the material and written evidence. Attention is paid to the selection of audio and video into separate means of proof in administrative proceedings.

Key words: evidence, material objects, documents, audio recordings, video recordings.

Отримано 20.06.2012

В. Г. КРАВЧЕНКО

*Володимир Григорович Кравченко, аспірант
Київського національного торговельно-економічного
університету*

ТЕНДЕНЦІЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Міграції завжди були наявними в історії цивілізацій, проте переміщення людей ще ніколи раніше так не впливало на економіку, соціальне та політичне життя, культурну сферу країн призначення та походження міграції. Мобільність є неодмінною рисою сучасного світу. Інтегровані міжнародні ринки, поява транснаціональних мереж і швидкий розвиток комунікаційних технологій посилюють переміщення високо- та низькокваліфікованих працівників, студентів, стажистів, сімей та туристів. Незважаючи на наслідки глобальної економічної кризи, загальна кількість мігрантів за останні роки не зменшилась¹. Сьогодні у світі значно більше міжнародних мігрантів, ніж будь-коли: за даними Департаменту з економічних і соціальних питань ООН їхня кількість протягом останніх років швидко зросла зі 191 млн у 2005 р. до 214 – у 2009 р.².

Демографічна та соціальна структура в промислово розвиненому світі створила потребу в робітниках та фахівцях з інших країн. Тому за останнє десятиліття спостерігається збільшення кількості країн походження та призначення трудової міграції. Трьома основними факторами, що продовжують сприяти трудовій міграції, є демографічні зміни та потреби ринку праці у багатьох промислово розвинених країнах, безробіття і наслідки кризи у менш розвинених країнах та встановлені міждержавні сімейні, культурні та історичні зв'язки. У своїй щорічній доповіді Міжнародна організація праці зазначила, що на даний час кількість без-

робітних людей у світі складає 200 млн чол.³. Таким чином, для багатьох людей трудова міграція може бути єдиним шляхом для вирішення проблем безробіття.

ООН зазначає, що міграція є неминучим і потенційно вигідним компонентом сучасного життя кожної країни чи регіону світу⁴. Визначення реальної картини міграційної ситуації в країні дозволить краще усвідомити можливості, які надає міграція, а також формувати адекватну сучасним вимогам міграційну політику держави.

Не обійшли своєю увагою проблеми міграційних процесів і науковці. Слід відзначити праці таких вчених, як О. О. Бандурка, С. І. Братков, М. П. Бублій, І. К. Василенко, Ю. Ф. Гаврушко, Д. В. Голобородько, О. П. Горбань, С. М. Кременчуцький, О. А. Малиновська, Д. Б. Муратова, С. В. Науменко, О. В. Поліщук, Ю. І. Римаренко, О. І. Савченко, С. С. Саїв, В. М. Снігур, В. М. Столбовий, Н. П. Тиндик, Т. Ю. Цуркан, С. Б. Чехович та ін. Проте серед наукових робіт, що досліджують процеси міграції, на нашу думку, недостатньо уваги приділяється проблемам трудової міграції.

Метою статті є визначення на основі вітчизняних і зарубіжних статистичних даних та проведених досліджень сучасного стану трудової міграції в Україні основних причин та можливих наслідків цього явища.

Трудова міграція є важливим аспектом глобалізації, вона створює нові випробування та перспективи для вироблення державами політики щодо управління міграційними потоками. Великомасштабна міграція являється потенційно складною для регулювання, але держави, що бажають залишатися конкурентоспроможними, не можуть ігнорувати необхідність змін. Країни, як походження так і призначення для мігрантів, удосконалюють регулювання трудової міграції з урахуванням інтересів держави, суспільства та мігрантів. Так, 30 травня 2011 р. Указом Президента України було схвалено Концепцію державної міграційної політики, а 12 жовтня 2011 р. Кабінет Міністрів України затвердив План заходів з реалізації цієї Концепції. Однак неповнота та відсутність системного підходу у збиранні статистичної інформації щодо трудової міграції в Україні суттєво ускладнюють здійснення ефективної державної політики у цій сфері.

Основним джерелом відомостей про міграцію населення є державна статистика, яка включає облік міграції і матеріали переписів населення; крім того, проводяться вибіркові обстеження, мета яких, як правило, – вияв причин і мотивів міграції. Проте вони не надають достовірних відомостей про цей процес. Тому дуже важко аналізувати реальні розміри і структуру трудової міграції стосовно України. Дійсні розміри міграції можуть вдвічі перевищувати офіційні дані⁵.

Україна продовжує залишатися країною походження трудових мігрантів як для країн СНД, так і для ЄС. Трудова еміграція стала в нашій державі об'єктивною реальністю. Деякі експерти й дослідники називають Україну одним з найбільших донорів робочої сили в Європі. За різними оцінками Україну покинули до 5 млн людей, щоб жити й працювати в інших країнах, однак у реальності ці цифри набагато вищі через нелегальну міграцію⁶. У 1996 р. офіційна кількість трудових мігрантів становила 11800, у 2002 р. вона досягла 40683, а за даними Міністерства праці й соціальної політики України у 2009 р. 274000 українців офіційно працювали за кордоном⁷. За даними дослідження «Зовнішня трудова міграція населення України» у період з 2005 по 2008 р. за кордоном працювали 1,5 млн. громадян України, що становить 5,1 % від населення країни працездатного віку⁸.

Сучасне геополітичне становище України робить її привабливою для транзитної міграції. Наша держава розташована на Центрально-Європейському маршруті – одному з п'яти маршрутів глобальної незаконної міграції, який проходить через Росію, Україну, Польщу й Словаччину в країни Західної Європи. Цим маршрутом користуються мігранти Далекого і Близького Сходу, Південно-Східної Азії й СНД. Так, за даними Світового банку, два міграційні коридори «Україна-Росія» та «Росія-Україна» за кількістю мігрантів в 2010 році поступаються лише коридору «Мексика-США» – 3,6–3,7 і 11,6 млн чол. відповідно⁹. Тому Україна є основною транзитною країною, переважно для трудових мігрантів, що направляються в країни ЄС.

З іншого боку, за останні роки Україна все більше перетворюється на країну призначення легальних і нелегальних міграційних потоків. Частина цієї імміграції є «неумисною», тобто включає міжнародних мігрантів, які не змогли виїхати в західноєвропейські країни й змушені залишитися в Україні. За оцінками Департаменту народонаселення ООН, загальна кількість іммігрантів в Україні складає 5,3 млн¹⁰. Однак, слід зауважити, що до них також відносяться мешканці України, які за даними перепису 2001 р. народилися не на її території. Такі особи не вважають себе та не вважаються в суспільстві іммігрантами, а сприймаються як етнічні українці¹¹.

У той же час, Україна стала привабливою країною призначення для трудових мігрантів. Статистика свідчить про зростаючу кількість трудових мігрантів з Азії, Близького й Середнього Сходу, Африки, а також громадяни з країн СНД. Кількість іноземців, які тимчасово працюють за наймом, відповідно до отриманого роботодавцем дозволу, в Україні з кожним роком збільшується: 2001 р. – 6 227, 2002 р. – 6 428, 2003 р. – 6 753, 2004 р. – 7 698, 2005 р. – 9 953, 2006 р. – 12 595, 2007 р. – 19 551, 2008 р. – 26 981¹². Проте більшість трудових мігрантів прибуває та працює в Україні нелегально.

Порівняння даних досліджень й офіційної статистики чітко вказують на те, що останні не відображають дійсного стану трудової міграції в Україні. Однак незалежно від кількості трудових мігрантів слід погодитись, що трудова міграція в Україні – це довгострокова тенденція, вона постійно зростає.

З іншого боку, населення країни продовжує скорочуватися, Україна має негативне демографічне saldo. Між 1991 і 2010 рр. чисельність населення скоротилася з 51,7 млн до 45,9 млн осіб, внаслідок різкого зниження народжуваності. Також відбувається скорочення наявного населення за рахунок виїзду за кордон у пошуках роботи, причому тимчасова трудова міграція часто стає першим кроком до еміграції. Очікується, що ця тенденція триватиме, загальна чисельність населення скоротиться ще на 10 млн осіб до 2050 р. Крім того, до 2050 р. майже половину населення становитимуть люди віком старше 45 років¹³. За прогнозами, для

підтримки чисельності населення, особливо його економічно активної частини, Україні потрібно приймати іммігрантів у великій кількості¹⁴.

Все це свідчить, що наша держава є не лише експортером робочої сили, а й так званою країною призначення та транзиту для мігрантів.

Для характеристики трудової міграції важливим є визначення її основних причини та можливих наслідків. Трудову міграцію часто характеризують у контексті факторів «відштовхування та притягання» (*push-pull factors*)¹⁵. Фактори «відштовхування» змушують людей залишати країну, наприклад, економічні, соціальні або політичні проблеми, а фактори «притягання» приваблюють до країни призначення, наприклад, вища заробітна плата.

До ключових факторів «відштовхування» міграції в Україні слід віднести високий рівень безробіття та бідності; велику різницю у рівні заробітної плати між Україною й державами-членами ЄС, а також Росією.

Міграційні фактори «відштовхування», перераховані вище, призводять до того, що українські мігранти погоджуються на важку фізичну низькооплачувану працю, принаймні в перші кілька місяців своєї еміграції. Тобто наші громадяни за кордоном влаштовуються на роботу, яку вони в Україні вважали б нижче рівня своєї кваліфікації й освіти. Однак за таку роботу їм платять набагато більше, ніж в Україні, та водночас значно менше, ніж отримували б громадяни країн призначення за таку ж роботу. У зв'язку з цим, а також через ситуацію в українській економіці, яка набагато більше постраждала від глобальної фінансової кризи, не скоротились масштаби трудової міграції з України. Наслідки кризи також відіграють роль міграційного фактору «відштовхування», створюючи нову хвилю трудової міграції¹⁶.

До факторів «притягання» трудової міграції в Україні належать економічний ріст і збільшення рівня заробітної плати, що робить нашу державу більш привабливою для легальних і нелегальних трудових мігрантів із країн СНД і Азії; близькість до ЄС і Росії робить Україну привабливою з погляду транзитної міграції; практично рівний доступ на ринок праці для іноземних громадян, біженців і громадян України¹⁷.

Фахівці прогнозують, що економічний ріст, наближення рівня заробітних плат до існуючих у ЄС та Росії, а також демографічний спад послаблять інтенсивність еміграції з України. Зазначені три фактори, очевидно, зроблять Україну більш привабливою країною призначення для легальних і нелегальних трудових мігрантів із країн СНД та Азії¹⁸.

Не дивлячись на те, що зараз у світі успішно здійснюється лібералізація міжнародних потоків товару, капіталу та інформації, прогрес у напрямку більш вільного пересування людей досягнути важче. Дійсно, вплив міграції на країни походження та призначення є спірним і держави більшою мірою занепокоєні втратити суверенітет у цьому питанні.

Трудова міграція – це складний соціально-економічний процес, що визначається різними об'єктивними і суб'єктивними чинниками, серед яких – природно-кліматичні, демографічні, етнічні, соціальні, економічні. Найбільший вплив на міграційні процеси мають соціальні та економічні явища. З огляду на це, дослідники виділяють дві основні функції міграції: соціальну та економічну. До соціальних функцій, перш за все, відносять намагання задовольнити потреби в доходах завдяки змінам місця проживання, професійному рості, покращенню умов праці та рівня життя. Економічна функція міграції полягає в забезпеченні певного рівня мобільності робочої сили, її територіальному перерозподілі і забезпеченні кількісної та якісної відповідності між попитом і пропозицією робочої сили різного профілю й кваліфікації у різних районах¹⁹.

Трудова міграція населення це не тимчасове явище, а закономірний розвиток суспільних відносин, що спричиняє як негативні, так і позитивні наслідки. Вони залежать від обсягу, складу і характеристики міграційних потоків. Вплив трудової міграції буде також змінюватися в залежності від рівня кваліфікації, географічного походження, ситуації із рівнем зайнятості, віку і статі мігрантів. Іншими чинниками є тривалість перебування, організованість або спонтанність міграції, легальний чи нелегальний характер, а також етапи розвитку, демографічна ситуація та умови ринку праці як в країнах походження, так і в приймаючих країнах.

Експерти Міжнародної організації з міграції зазначають, що трудова міграція може мати величезний потенціал для країн по обох кінцях спектру міграції. Для країн походження трудова міграція може вирішити, в деякій мірі, проблему безробіття. Крім того, вона може забезпечити розвиток цих країн через грошові перекази трудових мігрантів, передачу ними виробничого досвіду, знань (*ноу-хау*), а також стимулювати підприємницьку діяльність²⁰.

Для приймаючих країн, які стикаються з браком робочої сили, імміграція може зменшити дефіцит економічно-активного населення, сприяти професійній мобільності. У контексті демографічних змін трудова міграція може допомогти їм підтримувати рівень працездатного населення. Водночас, неконтрольована та нелегальна міграція може збільшити рівень безробіття у цих країнах.

Щодо самих трудових мігрантів, то трудова міграція сприяє ліквідації бідності, покращенню фінансових, матеріальних та житлових умов, надає можливість забезпечити більш високий рівень освіти для дітей та якісне медичне обслуговування, відпочинок і дозвілля для родини трудових мігрантів. Крім того, мігранти можуть отримати користь та збагатитися від міжкультурного спілкування та членства в транснаціональному співтоваристві. Тим не менш, міграція може також призвести до руйнування їх сімей, до втрати звичного способу життя і перетворити трудового мігранта на «чужинця» у новій країні²¹.

Збільшення трудової міграції з України має також два різні типи впливу на соціально-економічну ситуацію в державі. Позитивний вплив виражається головним чином у загальному зростанні економічної безпеки та покращенні якості життя родин мігрантів. Так, за даними дослідження «Зовнішня трудова міграція населення

України», якщо працевлаштування за кордоном не було можливим, рівень безробіття в Україні в першій половині 2008 р. був в 1,5 рази вище фактичного рівня на той період. Середній щомісячний дохід трудових мігрантів у 2007 р. становив 817 дол. США, що майже в 3 рази вище середньої заробітної плати в Україні²². Доходи українських трудових мігрантів мають важливу й часто вирішальну роль для забезпечення їх родин.

Негативний вплив міграції виражається у посиленні демографічної кризи. Вона є однією з причин ще більшого скорочення населення України. Крім того, оскільки доходи від зовнішньої трудової діяльності в основному використовуються на особисті потреби, то національна економіка не збагачується за рахунок інвестицій від такої великої кількості зовнішніх трудових мігрантів²³. Трудова міграція також побічно погіршує загальний економічний розвиток країни. Т. Богдан зазначає, що рівень розвитку регіональної економіки в Україні є важливим чинником інтенсивності трудової міграції. Економічно відсталі регіони знаходяться у так званому замкнутому колі: відсутність робочих місць – висока еміграція – брак робочої сили – малі інвестиції – слабка економічна активність – відсутність робочих місць²⁴.

Міграція також призводить до розриву сім'ї та зміни гендерних ролей у суспільстві. Крім того, через виконання низькокваліфікованої роботи за кордоном мігранти втрачають свою кваліфікацію та не можуть займати колишні позиції після повернення в Україну. Варто додати психологічні труднощі та соціальну незахищеність українських трудових мігрантів за кордоном²⁵.

На думку Уповноваженого Верховної Ради України із прав людини, пріоритетна ціль боротьби з негативними наслідками трудової міграції повинна узгоджуватися зі зваженою економічною політикою, орієнтованою головним чином на скорочення бідності й безробіття, збільшення частки заробітної плати в реальних доходах населення, забезпечення стабільного економічного росту й наближення доходів громадян України на один рівень із сусідніми країнами (Росією, Словаччиною, Польщею, Угорщиною та ін.), економіка яких у цей час приваблює значну кількість українських трудящих-мігрантів²⁶.

Таким чином, сучасний стан міграційних процесів в Україні характеризується виїздом на роботу за кордон значної частини економічно активного населення держави, транзитною міграцією в Західну Європу, збільшенням кількості трудових іммігрантів. Погоджуємося з думкою О. А. Малиновської, що кожний із цих векторів руху населення характеризується різними за характером і складом міграційними потоками, які вимагають диференційованого підходу та специфічних засобів впливу²⁷. Це потрібно обов'язково враховувати при здійсненні державної міграційної політики.

Без визначення і відтворення реальної картини міграційної ситуації в Україні, здійснення державної міграційної політики неможливе. Тому вкрай важливим є постійний моніторинг міграційних процесів в Україні. Для цього слід активізувати процес розробки та створення єдиного централізованого механізму збору даних по міграції, який дозволить передавати інформацію державним органам управління міграцією, а також покращить аналіз міграційної ситуації. Створення такої бази даних передбачено Національним планом з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, а також Концепцією державної міграційної політики^{28, 29}.

Враховуючи демографічний спад, а також складну природу міграційних потоків, що мають вплив на Україну, політика у сфері міграції поєднана із двома основними проблемами: покращенням регулювання різних міграційних потоків у країні та їх контролю, а також необхідністю легальної трудової міграції для задоволення потреб української економіки. Вона має здійснюватись базуючись на комплексному підході, що враховує сучасне специфічне становище України як країни походження, призначення та транзиту трудових мігрантів.

¹ World Migration Report 2011 Communicating Effectively About Migration / International Organization for Migration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iom.int. – С. 49.

² Звіт із світової міграції у 2010 році Майбутнє міграції: Розбудова дієвості заради змін (основні положення) / Представництво МОМ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iom.org.ua. – С. 3.

³ Global Employment Trends 2012 / International Labour Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ilo.org. – С. 9.

⁴ Міграційна політика України: стан і перспективи розвитку / О. А. Малиновська. – К.: НІСД, 2010. – 32 с. – С. 3.

⁵ Украина: Расширенный миграционный профиль / Построение миграционных партнерств (ПМП) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dmsu.gov.ua. – С. 77.

⁶ Там само. – С. 40.

⁷ Там само. – С. 62.

⁸ Зовнішня трудова міграція населення України – К.: Український центр соціальних реформ, Держкомстат України, 2009. – 120 с. – С. 25.

⁹ Статистический справочник «Миграция и денежные переводы: цифры и факты – 2011 года» / Всемирный банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.siteresources.worldbank.org. – С. 18.

¹⁰ Міграція в Україні факти і цифри, вересень 2011 р. / Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iom.org.ua.

¹¹ Украина: Расширенный миграционный профиль... – С. 27.

¹² Петрова Т. Стан та проблеми регулювання зовнішніх трудових міграцій в Україні // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 3. – С. 37–44. – С. 42.

¹³ Міграція в Україні факти і цифри, вересень 2011 р. ...

¹⁴ Тіньові міграційні потоки та їх вплив на економічну безпеку країни (аспект трудової імміграції) Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua.

- ¹⁵ International Migration Law: Glossary on Migration (2nd edition) / International Organization for Migration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iom.int. – С. 76.
- ¹⁶ Україна: Расширенный миграционный профиль... – С. 64.
- ¹⁷ Там само.
- ¹⁸ Там само.
- ¹⁹ Костенко А. М. Аналіз сучасного стану трудових міграційних потоків та напрями їх державного регулювання [Текст] / Н. Д. Світайло, А. М. Костенко // Економічний часопис – XXI. – 2009. – № 3–4. – С. 40–44. – С. 40.
- ²⁰ Developing Migration Policy / International Organization for Migration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iom.int
- ²¹ Там само.
- ²² Зовнішня трудова міграція населення України... – С. 79.
- ²³ Украина Расширенный миграционный профиль... – С. 76.
- ²⁴ Bogdan Tetuana. Labor Migrants' Problems – Acute Policy Challenge for Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mirpal.org. – С. 1.
- ²⁵ Украина Расширенный миграционный профиль... – С. 74.
- ²⁶ Стан дотримання та захисту прав громадян України за кордоном / Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 03 квітня 2003 року – К.: [без назви], 2006. – 190 с. – С. 12.
- ²⁷ Міграційна політика України... – С. 22.
- ²⁸ Указ Президента України «Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 22.04.2011 р. № 494/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua.
- ²⁹ Указ Президента України «Про Концепцію державної міграційної політики» від 30.05.2011 р. №622/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua

Резюме

У статті охарактеризовано сучасний стан та масштаби трудової міграції в Україні. Визначено основні причини та окреслено можливі наслідки цього явища. Дано рекомендації щодо покращення статистики трудової міграції та здійснення державної міграційної політики.

Ключові слова: трудова міграція, трудовий мігрант, масштаби трудової міграції, фактори «відштовхування та притягання», державна міграційна політика.

Резюме

В статье охарактеризовано современное состояние и масштабы трудовой миграции в Украине. Определены основные причины и намечены возможные последствия этого явления. Даны рекомендации по улучшению статистики трудовой миграции и осуществления государственной миграционной политики.

Ключевые слова: трудовая миграция, трудовой мигрант, масштабы трудовой миграции, факторы «отталкивания и притяжения», государственная миграционная политика.

Summary

The article deals with current situation and scope of labor migration in Ukraine. The main causes and possible consequences of this phenomenon are identified. The recommendations on improving statistics of labor migration and implementation of state migration policy are given.

Key words: labor migration, migrant worker, the scope of labor migration, pull and push factors, the state migration policy.

Отримано 27.05.2012

О. Д. НОВАК

Олена Дмитрівна Новак, аспірант Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПРОСТУПОК ЯК ПІДСТАВА ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

В Україні створено систему національного законодавства про державну службу як передумову демократичних перетворень, запровадження правових, соціальних та економічних стандартів життєдіяльності людини, суспільства і держави. Разом із тим система законодавства про державну службу ще не повною мірою задовольняє потреби суспільства у демократичних перетвореннях та забезпеченні ефективного виконання завдань і функцій держави. Персональна відповідальність державних службовців за виконання службових обов'язків і дотримання дисципліни є одним із основних принципів державної служби. Слід конста-